

CZY POWIETRZE W KRAKOWIE BĘDZIE CZYSTE?

12

WYWIAD Z PAWŁEM ŚCIGALSKIM PEŁNOMOCNIKIEM PREZYDENTA MIASTA KRAKOWA DS. JAKOŚCI POWIETRZA

Will the air be clean in Kraków?

Interview with Paweł Ścigalski, plenipotentiary of the Mayor of the City of Krakow for air quality

Wywiad został przeprowadzony przez Redaktora Naczelnego „Promocji Zdrowia i Ekologii” – dr hab. Adama Kulę

Paweł Ścigalski jest absolwentem Uniwersytetu Jagiellońskiego. Ukończył studia podyplomowe na Politechnice Krakowskiej z zakresu ochrony środowiska oraz studia typu MBA związane z zarządzaniem przedsiębiorstwem na Uniwersytecie Ekonomicznym. W latach 2010–2014 radny miasta Krakowa; pełnił funkcję przewodniczącego Komisji Ekologii i Ochrony Powietrza RMK. Autor uchwał antysmogowych, inicjator działań na rzecz zrównoważonego transportu w oparciu o in-

frastrukturę rowerową, pomysłodawca różnego rodzaju akcji ekologicznych, m.in. „Sprzątamy Kraków na wiosnę”. Stale współpracuje z organizacjami pozarządowymi, fundacjami, stowarzyszeniami – Krakowskim Alarmem Smogowym, Kraków Miastem Rowerów i innymi, które promują walkę o czyste powietrze i zasady zrównoważonego rozwoju.

Do zadań Pełnomocnika ds. Jakości Powietrza należą sprawy związane z szeroko rozumianą problematyką poprawy jakości powietrza w Krakowie, a w szczególności:

- ewaluacja działań dotyczących zinventaryzowanych obszarów mających wpływ na jakość powietrza w Krakowie,
- tworzenie koncepcji i monitoringu realizacji „Zintegrowanego Systemu Zarządzania Jakością Powietrza w Krakowie”,
- inicjowanie działań zmierzających do poprawy jakości powietrza,
- współpraca z organami administracji rządowej, samorządowej, parlamentarzystami i środowiskami społeczno-gospodarczymi w zakresie przygotowywania odpowiednich programów, analiz i ocen,
- przewodniczenie zespołom zadaniowym opracowującym dokumenty o charakterze programowym lub je opiniującym.

Adam Kula (A.K.): Jakość powietrza nabrała w naszym mieście pierwszorzędного znaczenia. Mieszkańcy Krakowa dostrzegają wysiłki władz miasta nakierowane na likwidację smogu (ładujące się w zajezdniach hybrydowe autobusy MPK, parkujące na parkingach P+R samochody prywatne,

itp.), kiedy jednak rano włączy się apkę smogową to często odechciewa się wyjść z domu. Czy rzeczywiście w tej kadencji walka o dobre powietrze będzie dla władz miasta absolutnym priorytetem?

Paweł Ścigalski (P.Ś.): Działania na rzecz poprawy jakości od kilku lat są dla nas priorytetem i będziemy je kontynu-

ować. Warto przy tej okazji spojrzeć na wykresy roczne zanieczyszczeń, które analizujemy na podstawie danych z państwowych stacji monitoringu powietrza w Krakowie. Stężenia bardzo niebezpiecznego, rakotwórczego benzo(a)pirenu w ostatnich 7 latach spadły o połowę. To samo dotyczy ilości dni z przekroczeniami

pyłu PM10, których z każdym kolejnym rokiem jest coraz mniej. Pokuszę się nawet o diagnozę, że rok 2019 będzie pierwszym, w którym prawdopodobnie nie przekroczymy średniorocznego dopuszczalnego poziomu PM10 tj. 40 mikrogramów na metr sześcienny.

A.K.: Przejdę teraz do pytań szczegółowych.

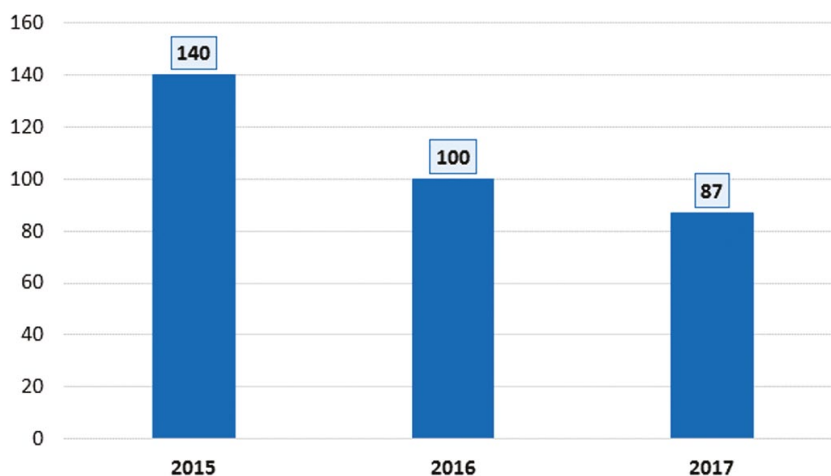
Jednym z głównych założeń działającej ustawy antysmogowej dla Małopolski jest ograniczenie głównych źródeł emisji zanieczyszczeń poprzez wymianę starych kotłów grzewczych. Jak wg. Pana przebiega realizacja tego programu w Krakowie?

P.Ś.: Rozumiem, że ma Pan na myśli nasz sztandarowy program ograniczenia niskiej emisji (PONE). Największą efektywność w wymianie palenisk przypadła w ostatnich 5-6 latach, gdzie udało nam się zlikwidować ok. 20 000 palenisk węglowych. Program miał charakter degresywny – dotacja była zmniejszana z każdym kolejnym rokiem, żeby zmobilizować mieszkańców do szybszej wymiany pieców. Dziś możemy powiedzieć o dużym sukcesie tego projektu. Żadne inne polskie miasto nie jest w stanie nam dorównać jeśli chodzi o tempo realizacji wymiany starych „kopciuchów” w ramach PONE.

A.K.: Działacze Polskiego Klubu Ekologicznego oceniają, że pomimo rygorów ustawy antysmogowej w Małopolsce co roku przybyła 12 tys. nowych pozaklasowych kotłów. Z czego wynika ta sytuacja i jak jej przeciwdziałać?

P.Ś.: Trudno mi się odnieść do tej oceny, ponieważ nie widziałem tych danych oraz na ile są one aktualne ale na pewno w większym lub mniejszym stopniu takie sytuacje mogą mieć jeszcze miejsce. Niemniej myślę, że będą one marginalne zwłaszcza, że obowiązują już nowe przepisy prawne, które ograniczają ten proceder, m.in. ustawa z dnia 25 stycznia 2017 r. o zmianie ustawy o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw oraz związane z nim nowe

Liczba dni z przekroczeniami pyłu PM10 w Krakowie – na podstawie średnich dobowych ze wszystkich stacji (poz. dop. 50µg/m³)

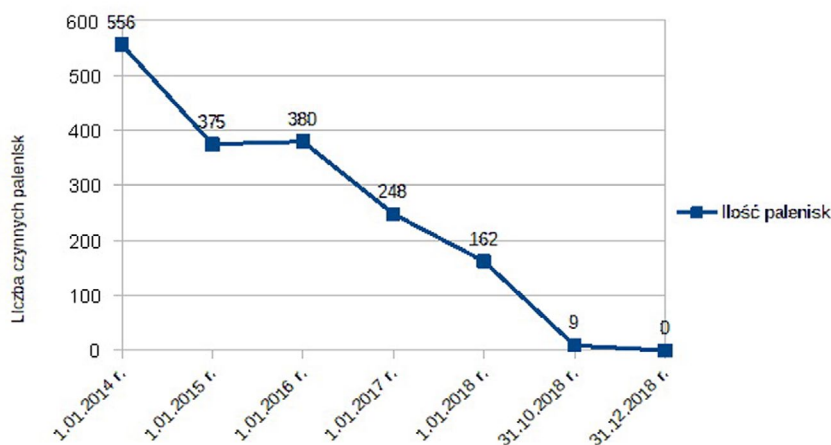
projekty rozporządzeń, w tym projekt (z dnia 27 stycznia) rozporządzenia Ministra Energii w sprawie wymagań jakościowych dla paliw stałych. Bardzo istotna z tego punktu widzenia jest egzekucja przepisów, również tych dotyczących standardów kotłów.

A.K.: Zakaz palenia węglem i drewnem zacznie obowiązywać w Krakowie już w tym roku. Czy służby miejskie są gotowe do egzekwowania tego przepisu? Czy działania kontrolne będą wspomagane zastosowaniem nowoczesnego sprzętu, jak chociażby dronów używanych już w naszym mieście do lokalizacji budynków, w których spalane są śmieci?

P.Ś.: Zakaz stosowania paliw stałych będzie obowiązywał od 1 września 2019 r.

i na bazie doświadczeń jakie ma straż miejska cały czas analizujemy różne scenariusze działań. Chcielibyśmy się oprzeć na kontrolach systemowych, interwencyjnych czy następczych, czyli takich, kiedy dana osoba pomimo zakazu i prewencji ze strony służb dalej nie stosuje się do nowych wymogów prawnych. Na pewno nie będzie taryfy ulgowej dlatego zależy nam, żeby mieszkańcy mieli świadomość tego, że za łamanie przepisów uchwały antysmogowej dla Krakowa kary mogą sięgać nawet do 5000 zł. W celach kontroli już wykorzystywany jest sprzęt do badania jakości węgla czy drewna. Zleciłmy również dodatkowe kontrole przy pomocy dronów w ramach współpracy z Głównym Instytutem Górniczym z Katowic.

Ilość czynnych palenisk w budynkach komunalnych w zarządzie ZBK

A.K.: Nie jest tajemnicą, że zanieczyszczenia nawiewane są do stolicy Małopolski z mniejszych miejscowości leżących na zachód od miasta, w których rozwija się przemysł meblarski. Czy widzi Pan celowość wprowadzenia zakazu palenia węglem i drewnem w całej aglomeracji krakowskiej, a jeśli tak to jakie są na to realne szanse?

P.Ś.: To jest rzeczywiście duży problem, zwłaszcza, że gminy ościenne mają swoje ograniczenia. Po pierwsze nie dysponują tak dużym budżetem na działania antysmogowe jak Kraków. Po drugie nie sięga tam też sieć MPEC, nie wszędzie też jest możliwość podpięcia się do źródeł gazowych. Na pewno kolejne restrykcje w obszarze tzw. „obwarzanka” trzeba wprowadzać stopniowo, dając jednocześnie możliwość dostosowania się do nowych ograniczeń. Inwestycje w nowe źródło ciepła czy jego zmiana to też spory wydatek, dlatego planowanie takich rozwiązań musi być poprzedzone dokładną inwentaryzacją pieców wraz z zabezpieczeniem odpowiednich środków na ich wymianę przez poszczególne gminy. Uważam jednak, że nie uciekniemy od tego typu rozwiązań w perspektywie kilku kolejnych lat. Społeczeństwo jest coraz bardziej świadome zagrożeń, które niesie za sobą zła jakość powietrza i oczekuje od władz – nie tylko Krakowa zdecydowanych działań.

A.K.: W mieście takim jak nasze położonym w dolinie rzecznej zachowanie drożnych korytarzy powietrznych ma kluczowe znaczenie. Służby miejskie krytykowane są zresztą za pochopne wydawanie pozwoleń budowlanych tamujących wymianę powietrza. Jak Pan ocenia sytuację na tym polu.

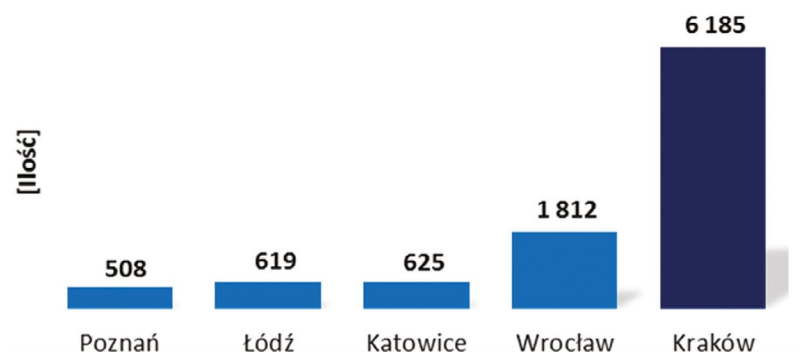
P.Ś.: Korytarze przewietrzania miasta, o których często się ostatnio mówi przez niektórych naukowców określane są także jako tzw. obszary wymiany powietrza. Samo pojęcie korytarzy zostało zaadoptowane w latach 70 XX wieku, kiedy struktura urbanistyczna czy

szorstkość aerodynamiczna terenu miasta wyglądała zupełnie inaczej niż obecnie. Niektórzy badacze spierają się czy mają one aż tak duże znaczenie, zwłaszcza że w przypadku pojawienia się wiatru (którego w Krakowie przez ok. połowę roku praktycznie nie ma) wszystkie zanieczyszczenia w dość szybkim tempie zostają usunięte. Problemem miasta jest zdecydowanie jego fatalne położenie: w dolinie Wisły i osłonięte wypukłymi formami terenu od południa, zachodu i północy. Do tego dochodzi wilgotność, inwersje temperatury czy występowanie lokalnych zamgleń. Co do pytania dotyczącego wydawania pozwoleń na

ok 36 892 gospodarstw domowych w ok. 710 obiektach. W ciągu ostatnich czterech lat tj. 2015-2018 podłączono ok. 22 420 gospodarstw domowych w ok. 500 budynkach. Natomiast na lata 2019-2023 planowane jest podłączenie kolejnych ok. 27 200 gospodarstw domowych w ok. 680 budynkach. Daje nam to sumę prawie 90 000 gospodarstw w przeciągu 2 dekad. Te działania – nie tylko poprawiły wśród mieszkańców miasta jakość życia, ale przede wszystkim wpływają na bezpieczeństwo czy choćby to o czym Pan wspomniał, że możemy oddychać lepszym powietrzem.

A.K.: Program rewitalizacji kra-

Piecy i kotłownie wymienione w 2017 roku

budowę, to decyzje urzędników nie są podejmowane arbitralnie tylko w oparciu o przepisy prawne. Czy są one precyzyjne lub wymagające zmian to już temat na inną rozmowę.

A.K.: Ważnym elementem poprawy czystości powietrza w Krakowie jest program „Ciepła woda użytkowa” Ile gospodarstw domowych udało się przyłączyć do ciepłej wody sieciowej, ile ma być jeszcze podłączonych i jak w perspektywie lat działania te mają wpłynąć na poprawę jakości powietrza w mieście?

P.Ś.: Podam tylko kilka liczb, żeby zobrazować skalę pracy jakie wykonało miasto w tym zakresie. Od 2004r., na bazie programu polegającego na zastępowaniu piecyków gazowych instalacją c.w.u. z miejskiej sieci ciepłowniczej podłączono

krakowskich parków jak i budowy parków kieszonkowych ma wśród mieszkańców zasłużenie dobrą opinię. Wpływa on pozytywnie na dobrostan społeczny, a jego związek z polepszeniem jakości powietrza jest także oczywisty. Muszę przyznać, że parę godzin spędzonych w lecie na ławeczce odnowionego Parku Krakowskiego im. Marka Grechuty oraz parku kieszonkowego przy ulicy Łobzowskiej zadecydowało o moich decyzjach wyborczych w ubiegłorocznych wyborach samorządowych. Jako mieszkaniec Krakowa chcę jednak wiedzieć czy władze miasta będą z równą determinacją kontynuować „zielony program” w kolejnych powyborczych latach, a także czy inwestycje wybudowania wszystkich zaplanowanych parków kieszonkowych są niezagrożone?

P.Ś.: Kwestie zieleni koordynuje Zarząd Zieleni Miejskiej i podzielam opinie, że w tym obszarze na terenie miasta zaszła bardzo duża jakościowa zmiana na plus. Mieszkańcy Krakowa wielokrotnie wypowiadali się, że inwestycje w tereny zielone są dla nich bardzo istotne, dlatego przywiązujemy dużą wagę do rozwoju tych miejsc, rewitalizacji czy powstawania nowych terenów rekreacyjnych. Świadczyć może o tym budżet ZZM. W roku 2019 na zielenie ma być przeznaczony rekordowy 180 mln zł. Problem natomiast leży gdzie indziej. Spotykamy się coraz częściej z sytuacjami braku rąk pracy na rynku lub firm, które chciałyby wziąć

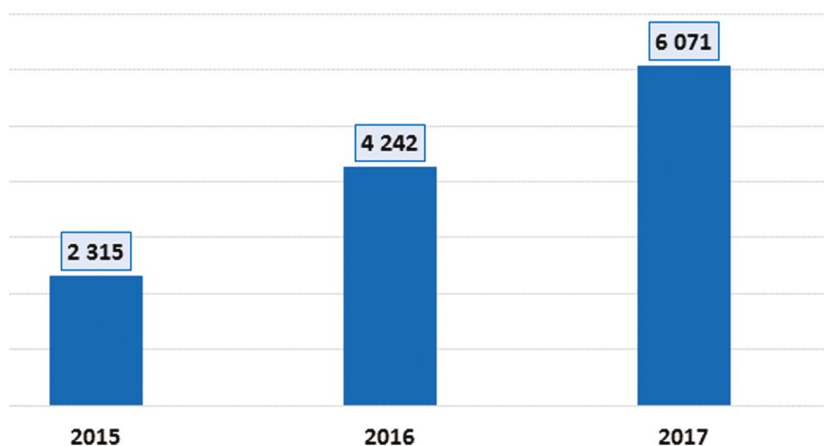
podejście do tematu smogu, jeśli chodzi o efekt pracy tak dużego urzędnika. Niemniej z badań wykonanych na zlecenie Krakowskiego Alarmu Smogowego wynikało, że efektywność filtrowania powietrza jest niewielka i dotyczy głównie obszaru znajdującego się kilka, kilkanaście metrów od wieży. Ponieważ projekt w całości był finansowany przez zewnętrzny podmiot komercyjny, a miasto nie poniosło z tego tytułu żadnych kosztów uznaliśmy, że warto taką instalację pokazać Krakowiakom. Natomiast kwota zakupu wieży była na tyle wysoka, że ostatecznie nie braliśmy tego pod uwagę. Każdy ciekawy, innowacyjny pomysł przykuwa

strony stanowisko Polski przedstawione jasno już na początku COP24 – „od węgla nie odejdziemy” nie przynosi, w perspektywie całego kraju, większych nadziei zmian na lepsze. Innymi słowy, niezależnie jak wielkie wysiłki podjęte zostaną na rzecz czystości powietrza w Krakowie to ich efekt może okazać się daleko niewystarczający. Czy w takiej sytuacji miasto Kraków nie przewiduje wzięcia pod uwagę działań niekonwencjonalnych, np. wybudowania wzdłuż korytarzy powietrznych dużych wiatraków elektrycznych, które byłyby włączane w bezwietrzne dni smogowej pogody? Taki pomysł może wydać się równie śmieszny co perspektywa oszpeccenia miasta przerażająca. Tyle tylko, że sekwencję fatalnych smogowych dni, nawet z największymi przekroczeniami przyjętych norm, zatrzymują opady atmosferyczne a jeszcze skuteczniej zmiana pogody na wietrzną, przy czym do przedmuchania niecki krakowskiej wcale nie jest potrzebny wiatr halny.

P.Ś.: Nie byłbym takim pesymistą. Z perspektywy wieloletnich działań miasta i zakazu stosowania paliw stałych, który ma obowiązywać od tego roku powietrze w Krakowie będzie się poprawiać, ale wszystko wymaga czasu, zwłaszcza tak kosztowny, żmudny proces. Na ile skuteczne będą programy rządowe – zobaczymy. To co robi Kraków jeśli chodzi o działania antysmogowe jest oceniane przez niezależne instytucje bardzo dobrze, świadczy o tym chociażby ostatni raport Najwyższej Izby Kontroli. Wydajemy pieniądze w sposób racjonalny i dedykujemy je tam, gdzie możemy otrzymać najlepsze efekty. Wierzę w to, że w niedalekiej przyszłości będziemy mogli powiedzieć o Krakowie jako mieście zmian, bardziej czystym, ekologicznym, przyjaznym dla środowiska o wysokiej jakości życia.

A.K.: Dziękuję za rozmowę.

Liczba zlikwidowanych palenisk w Krakowie w latach 2015-2017 w ramach PONE

udział w postępowaniu przetargowym.

A.K.: Pozostaliśmy jeszcze przy tematyce parków miejskich. Czy wielki filtr oczyszczający powietrze Smog Free Tower działający od lutego do maja 2018 roku w parku Jordana był tylko swoistym antysmogowym meteorem? Czy jest szansa na zakup przez miasto kilku takich filtrów i ustawienie ich w newralgicznych miejscach niecki krakowskiej? Wydatek rzędu 10 mln złotych za jeden filtr wydaje się niebagatelny, jednak czy jedno z najbardziej zanieczyszczonych miast w Europie nie zasługuje na taką inwestycję?

P.Ś.: Smog Free Tower to była pewna nowość. Zainteresowało nas innowacyjne

naszą uwagę, ale żeby wydatkować jakiegokolwiek środki musimy mieć absolutną pewność, że jest on opłacalny, efektywny i realizowany w ramach kompetencji jakie posiada gmina.

A.K.: Parę miesięcy temu miał miejsce szczyt klimatyczny COP24 w Katowicach. Z wystąpienia prelegentów przebijał dojmujący pesymizm. Ocieplenie klimatu i jego daleko sięgnięnych negatywnych skutków nikt z uczestników nie kwestionował. Jeśli odnieść wyniki tego forum do czystości powietrza w Krakowie to z jednej strony nakreślone przez Pana działania władz miasta dają podstawę do ostrożnego optymizmu, z drugiej zaś